

KLACSMANN BORBÁLA: *Holokausztörténetek.*

Park Könyvkiadó, Budapest, 2023. 353 oldal.

A szerző, Klacsmann Borbála, 2021-ben szerezte meg doktori fokozatát a Szegedi Tudományegyetem Történelemtudományi Doktori Iskolájában. Disszertációját Pest megyei holokausztúlélők 1945–1989 közötti kárpótlási és jóvátételi ügyeiről írta.¹ További tanulmányai főként ebben a témában jelentek meg, internetes újságok számára is évek óta ír ismeretterjesztő cikkeket. Ma már több mint 2000 követővel rendelkezik a 2020-ban indult Holokausztörténetek című Facebook-oldala,² amelyből ezen ismeretterjesztő kötet kinőtte magát.

Pető Andrea bevezetője után a könyv célját, keletkezésének körülményeit a szerzői előszóból ismerhetjük meg. A szerző tévesen nevezi az első magyar holokausztról szóló ismeretterjesztő műnek,³ azonban jelenleg valóban ez az egyetlen, amely az olvasók számára nemcsak antikváriumokban, hanem nagykereskedelmi forgalomban is elérhető. Egy minimalista történelmi bevezetőben áttekintést ad a magyarországi zsidóság helyzetéről 1848–1849-től, ismerteti az 1920-as numerus clausus törvényt, a későbbi zsidótörvényeket, majd a kamenyec-podolszkiji mészárlástól kezdődően tömören felvázolja a magyarországi holokauszt eseményeit egészen a háború utáni Országos Zsidó Helyreállítási Alap elindulásáig.

A kötet alapját a történésznek a Pest Vármegyei Levéltárban és a Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Levéltárban folytatott kutatásai adják, de „holokausztörténetei” leginkább Pest vármegyére koncentrálnak. Ezeket 18 különböző témájú fejezetbe rendezte. Érezni a szerző főbb kutatási területét. Több hosszabb fejezet foglalkozik a zsidók kifosztásával és a háború utáni kárpótlási ügyekkel. A fejezetek kis szemelvényekből állnak, mindegyik alapja egy levéltári forrás. A forráskiadványoktól eltérően a szerző ezeket itt elemzi és kontextusba helyezve szerepelteti. A könyv nem tartalmaz lábjegyzeteket, de minden szemelvénynél fontosnak tartotta feltüntetni a felhasznált források hivatkozását.

Klacsmann Borbála már a bevezetőben leszögezi, hogy a kötete összeállítása során nem volt célja a holokauszt teljességét megragadni. A könyv alapját levéltári források adják. Személyes forrásokat csupán ezekhez kapcsolódóan használt, így nem is lett volna lehetősége a teljesség megteremtésére. A holokausztnak sok olyan aspektusa van, amelyek nem ragadhatóak meg levéltári, „hivatalos iratok” segítségével, így a kötetből kimaradt a deportálás és a hazatérés közötti időszak ismertetése. Erőssége, hogy olyan

1 Klacsmann Borbála 2021: *A holokauszt túlélőinek kárpótlása és jóvátétele Pest megyében, 1945–1989.* (PhD-disszertáció.) Szegedi Tudományegyetem, Szeged (<http://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/10833/> – utolsó letöltés: 2023. augusztus 4.)
2 <https://www.facebook.com/holokausztortenetek/> – utolsó letöltés: 2023. augusztus 4.
3 2004-ben jelent meg Horváth Cecília *A magyar zsidóság és a holokauszt* című rövid kötete, amely kifejezetten ismeretterjesztő szándékkal íródott: Horváth Cecília 2004: *A magyar zsidóság és a holokauszt.* Budapest.

témákat is megismertet az olvasóközönséggel, amelyek nincsenek a köztudatban: ilyen a kamenyec-podolszkiji deportálás, az üldözöttek és a hátrahagyott javaik kifosztása, majd a visszatérés utáni kérelmezési és kárpótlási ügyek. Egy rövid fejezet erejéig a romák üldözéséhez kapcsolódóan is szerepelnek források és azok elemzése. Számomra az egyik legmegdöbbentőbb annak a forrásnak az ismertetése, amelyben 1945 márciusában, a háború után írják össze az Aszódi járás cigányságát, elkobozzák a kezükön lévő lovakat és kocsikat, és a község elhagyását az elöljáróság előzetes írásbeli engedélyéhez kötik.

A kötetben található szemelvények segítségével betekintést nyerhetünk a kor közigazgatásába, közhangulatába, és egyes emberek sorsába. A laikus olvasó számára viszont nehézséget okozhat az egyes fejezeteken belüli időbeli ugrálások követése. Így a könyvet azoknak ajánlom, akiknek már megvan az alaptudásuk a holokauszt magyarországi eseményeiről és mélyebben érdekli őket a téma. A szerző az előszóban is kiemelte, hogy fontosnak tartja a jövő generációjának oktatását és empátiára nevelését. Kötete mind tartalmában, mind pedig szerkezetében ajánlható erre a célra.